

FÉLÉVSZÁZADDAL EZELETT, 1918 februárjában aratta első győzelmeit Narvánál és Pszkonnál a forradalomra, a proletárhatalomra támadó német reguláris haderő s az intervenció külföldi fegyverekkel, ruhával, élelemmel jól ellátott csapatai felett az éhező és fázó, még szervezetlen és kiképzetlen, de a forradalmi eszméktől lobogó új hadsereg az orosz szovjethatalom Vörös Hadserege.

Félévszázadnyi történelem... Ma ez a hadsereg a világ legerősebb, legkorszerűbb technikával rendelkező s legütőképesebb, legerősebb hadereje. Célja nem a hódítás, nem idegen területek elragadása, hanem a haza, a nép s az eszme megvédése, a béke megőrzése mindenféle háborús kalanddal szemben. Az emberiség megvédése egy újabb világégtől. Igaz ügy, igazságos célkitűzés szolgálata: — ebben rejlik e hadsereg legyőzhetetlen ereje, ebben van szellemének magasrendűsége.

A közelmúltban alkalmam volt az ideiglenesen hazánkban állomásozó szovjet csapatok egyik alakulatánál találkozni s beszélgetni szovjet katonákkal, a második világháború hőseivel. Akkor tisztetek, tisztelgettek, fiatal tisztetek voltak, ma van közöttük tábornok, ezredes, őrnagy... A repülő tábornok, aki gépével többször szállt le 1945-ben a szegedi repülőtéren is, egyedül Magyarország légitereiben 15 német harciperülőt semmisített meg. Egy másik hős repülő, aki egykor megvédte német kézen levő repülőterét, a németek ellenőrzése alatt álló légtérben szállította el a cseh nép megmentett aranykincsét. Az egyik, aki részt vett Berlin ostromában s a másik, aki Sztálingrádnál harcolt... A Szovjetunió Hőse kitüntetés birtokosai... Egyszerű szavakkal, szinte röstelkedve beszélnek hőstetteikről. S szeretettel azokról a magyarokról, akik barátokként fogadták őket a béke első napjaiban mindenütt Magyarországon.

A BÉKE ELSŐ NAPJAIBAN szövődött ez az erős barátság, izmosult testvéri összetartozás népeink között. S ezért tekintünk mi a büszkeséggel a világ legerősebb hadseregére, születése ötvenedik évfordulóján.

F. L.

Nyolc diákkör munkájából

A Jogi Karon jelenleg nyolc diákkör működik. Vannak közöttük régebben működők, de néhány viszonylag frissebb alakítású is. Az „Idősebbek” munkája már magas színvonalon mozog, míg az újabbak a kezdeti nehézségek után már megindultak a fejlődés útján, fel tudnak mutatni komoly eredményeket. A diákkörök legutóbb a most meginduló Acta Juvenum sorozathoz készítettek elő dolgozataikat. Elsősorban a nagyobb hagyományokkal rendelkező diákkörök tagjai vették ki ebből a nagy munkából a részüket, a polgári jogi diákkör két, a büntetőjogi szintén két dolgozattal szerepel a kiadványban. A fiatalabb diákkörök hallgatói is publikálnak már az összeállításban, az államigazgatási- és a jogtörténeti diákkör egyaránt egy-egy szakdolgozattal képviselteti magát. Az Acta Juvenumban szereplő 6 dolgozat a következő: az orvosi megbízásról, a lakásbérlésről (mindkettő polgári jogi), a fiatalokokról, a visszaesőkről, (mindkettő büntetőjogi), a centralisták jogi és politikai tanairól szóló (jogtörténeti) és a felszabadulás óta az államigazgatásban levő jogorvoslati rendszerrel (államigazgatási) szóló témák.

A diákkörök ezen kívül más, speciális munkát is végeztek az utóbbi időben: a büntetőjogi diákkör tanulmányi kiadványra vitte tagjait, amelyen a további munkájukhoz szükséges ismeretekkel találkoztak. Az államjogi diákkör besegít különböző felmerések elkészítésében az államhatalmi és államigazgatási szerveknél.

A pillanatnyilag legfontosabb feladat, amelyre már eddig is nagy súlyt helyeztek, a kari diákköri konferenciára való készülődés. Ezt — a hagyományoknak megfelelően — az Ifjúsági Jogásnapok keretein belül rendezik meg.

A másik lényeges probléma, amely megoldásra vár a diákkörök tevékenysége folyamán, a gazdaságrányítás új rendszerével kapcsolatos jogi szabályozások problémáinak feldolgozása a diákkörök jellegének megfelelően. Ilyen például a vállalati gazdálkodás új szabályozása, vagy a mezőgazdasággal kapcsolatos rendelkezések. Szintén nagy gondot fordítanak az 1968-as év aktuális jogi évfordulóival kapcsolatos megemlékezésekre. Így például sor kerül a szovjet alkotmány és az államigazgatási eljárás fejlődésével foglalkozó szakdolgozatok elkészítésére is.

F. L.

ról van szó, akiknek nagyobb a felelőssége, mint bármely írástudónak, mert közvetlenül hatnak az ifjúságra. A tanárokról.

Amit Bejámín a rádióban hallott, azt a minta-elemzést, vagy annak egy variánsát középiskolák koromban magam is hallottam a padban ülve és nevetésemet visszafojtva. Láttam, amint tanárunk színes krétával fölrajzolja a táblára a havasokat és a Riviérát, s nyilakkal teszi szemléletesebbé az antagonisztikus ellentétet. Benjáminnal együtt én is elmondhatom, hogy „volt ott szó harcoss proletariátusról, dőzsölő burzsoáziról, kizsákmányolásról, forradalomról — csak költészetről nem; arról, hogy mitől vers a vers és mitől Ady Ady?”

Abban is egyetértve a cikk szerzőjével, hogy „így hát a következő évek vizsgája ... sokunknak ... pótvizsga lesz már ... nemcsak irodalmároké, hanem ... pedagógusoké is” — mint volt gimnazista és egyetemista és jelenleg újságíróként dolgozó irodalmár csak néhány szót szeretnék hozzáfűzni az ismertetett gondolatokhoz. Ahhoz elsősorban, hogy az ifjúság irodalmi képzettségének kialakításában döntő szerepe az egyetemnek van, meg a főiskoláknak. Azoknak az intézményeknek tehát, ahol magyar tanáraink képzülnek fel feladataikra. Ha nagy íróink visszautasításról beszélünk, akkor nem ártana egyszer megkérdezni egyetemistáinkat: szeretik-e Petőfit, Adyt, József Attilát? Vagy Aranyt, Babitsot? Vagy ... a mai magyar irodalomról nem is merek beszélni.

De arról igen, hogy egyetemistáink nem ismerhetik e költőket. Egyszerűen azért, mert — nagyon örülnek, ha valaki megcáfolná — stilisztikai, poétikai tudásuk, világirodalmi tájékozottságuk sok esetben nem éri el egy jóképesű olvasó szintjét. Ezek után nem lehet csodálkozni, hogy — ahogy Benjámin László írja — „minden szín, ragyogás, minden lelemény, költészet elveszett az „eszmei tartalmak” utáni buzgó nyomozásban — s maga az eszmei tartalom mire megkerült, érdektelen, lapos közhellyé nyomorodott.” Ebben természetesen nem csak a tanárok hibásak.

Beszéljünk arról, hogy miért marad a versből közhely. Sajat szomorú tapasztalataim szerint azért, mert a tanárnak a külső formára vonatkozó ismeretei sokszor még hézagosságnak sem mondhatók.

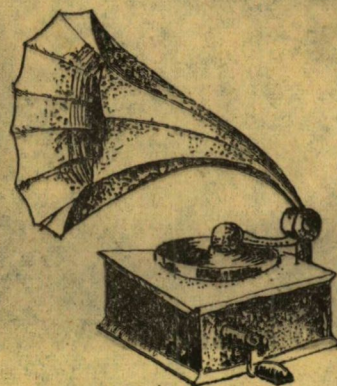
Amíg a tanárként kikerülő egyetemistának — itt némileg kiélezett humorral — a trópusokról Afrika, az enjabementről a káromkodás jut eszébe, amíg az alapvető verstani ismeretek hiányában is taníthat középiskolában verset — addig az irodalmárok hiába akarják revízió alá venni Petőfi, Ady, stb. képünket. De még akkor se sok értelme van, ha magyar tanáraink befűlőzést a verstani szabályokat. Mert Petőfit még csak el lehet taníthatni világirodalmi ismeretek nélkül, de Adyt már aligha. Hogy tudná megérteni a Nyugat nagy költőit az, aki Baude-laire-t, Verlaine-t, stb. nem ismeri, mihez tud kezdeni József Attila lírájával az, aki a korabeli izmusok történetét a mai egyetemi kívánalmaknak megfelelően ismeri csupán.

Marad az irodalomtörténet, a jegyzet, amelyben versidézetek is vannak, marad az évszám, az életrajz, s időnként a tanulókat módfelett untató: mit akar ezzel mondani a költő? című középiskolai társasjáték.

A félelmetes ebben csupán az, hogy ez a játék: körtánc. Mert a középiskolából bölcsész lesz, a bölcsészből tanár, a tanítványiból egy-kettő megint bölcsész... s mire körülnézünk, alig marad az irodalomból valami. A vég marad meg de csak az elmúlt idők költészetének a váza. Hiszen arról ne is beszéljünk inkább, amit bölcsészeink a mai magyar költészetéről tudnak.

Az újfajta államvizsga talán az első lépés lehet abban az irányban, melyet korszerű irodalomtanár képezésnek nevezünk. Talán majd az új egyetemi rendelkezések arra is lehetőséget adnak, hogy azokat akik még a klasszikus verselés szabályaival sincsenek tisztában (hogy ezt a konzervatív érvet hangoztassam), azokat ne nevezzék irodalomtanároknak. Vagy legalább pótvizsgát tegyenek.

Veress Miklós

sikerül írái közelbe hozni alakjait, már-már szívünkbe fogadjuk őket. De legtöbbször mégis megértő cinkossággal szemléljük cselekedeteiket. Azt, hogy a Perce a dolgokat összefüggéseiben látja és tudatosan társadalmi kérdéseket boncolgat, emlékezetesen jellemzi a következő képsor, melynek ironikus végkövetkeztetésében a ma divatos tudatszondák valóságértékéről is elmondja véleményét. A szociológiai felmérést végző szereplők egy teljes oldalon öntik az olvasókra a kérdések áradatát. Banálisak, buták, vagy éppen általánosságokban értelmetlen igennem-be szorított kérdésszöveg után — filmszerűen — következik az író ironizáló megállapítása: „semmi sem volt tőlük idegen, ami emberi”.

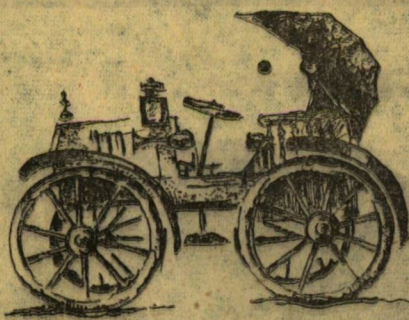
HA PERECET AZ IRONIKUS hangvétel, akkor Páral művét a kegyetlenségig hideg objektív látásmód jellemzi. Művét a következetesen megvalósított objektív látásmód végülis tragikus ki-csengésűvé teszi. Pedig ha a bergsoni humor elméleti alapjairól szemlélünk művét és az „élőbe rejtett szerkezet” lenne a komikum forrása, a „Vihar a lombikban” a világ leghumorosabb írásműve volna.

A regény cselekményét még a „Dolgok”-hoz hasonló rövid összefoglalásban sem tudjuk összeszűrni. De nemcsak ez a két elem rendhagyó Páral művében. A szerkezet szilárd, megváltozhatatlan volta, logikai tagoltsága írónk hétköznapi főfogalmozására — Páral ugyanis vegyszermérnök — utal. Mintegy szigorú rendben lefolyó kémiai folyamat, úgy „folyik” le a vihar is az írói lombikban. A figurák itt is fogyasztók; vagy már elérték a dolgok birtoklásának bizonyos körét, vagy még előtte állnak: fiatalok. (Közbevetve: mennyire pontosan látja Páral minden generációs probléma csinált-voltát, véleménye szerint a határvonalak nem a nemzedékek között húzódnak. A gépkocsival, öröklakással rendelkező befutott vegyszermérnök és a regény fiatal szereplői között nincs semmi lényegi ellentét — fogyasztók — és ezért egyneműek.) A fogyasztási javak birtoklására alapított közösségben elvész a személyiség: az ember. Ami visszamarad — néhány biológiai funkció mechanikus gyakorlása, néhány biológiai süllyedt kultúrfunkció — és valami állandó nosztalgia a tűnő személyiség után. Itt — a szekszualitás szintjén — játszódik a vihar, amely tulajdonképpen egy többszögesített szerelmi háromszög. A vihar persze látszat, változás nincs, minden folytatódik immáron bővített fokon: az értelmetlen munka, a rövid hétköznapi és a tartalmatlan vasárnapok...

MILYEN ÁLTALÁNOS MEGOLDÁST desztillálhatnánk ezután szerzőnk műveiből? Tudjuk, hogy az emberi reláció és „ember — dolgok” viszonyának elembevetelénél nem úgy sajátja a dolgoknak, mint a súly, vagy a kiterjedés. Nem a dolgok pusztá bőségéből, hanem előállítási módjából ered emberellenesek. Az asketikus lemondás viszont — mint az Epiktetos javasolta egykoron — létük és törvényeik megváltozhatatlan voltának elismerését jelentené, megoldás helyett újra fejtetőre állítaná a problémát.

Íróink diagnosztikát. Felvetnek egyes kérdéseket, ki-ki vérmérsékletének és írói alkatának megfelelően, de kész megoldásokkal nem szolgálnak. Nekünk kell kialakítani a gyógymodot, de előbb észre kell venni a bennünk kialakuló űrt. Mert csak így küzdhetünk ellene.

HARGITAI JÓZSEF

A költészet utálata?

„Tudod te, hogy mennyien utálják József Attilát!” Benjámin László Kosuth-díjas költőnk idézi saját fiának ezt a megnívánulását az Élet és Irodalom január 13-i számában. Pótvizsga Petőfiből című cikkében. Aztán elmondja, hogy miért nem szeretik Petőfit, Adyt: miért van az, hogy ifjúságunk „valósággal elundorodott legnagyobb forradalmár költőinktől.” A válasz: saját magunk sem szabadítottuk meg az elmúlt húsz év alatt a róluk kialakított képet a torzításoktól.

Vajon ki rejtőzik a többes szám első személye alatt? Ki az a mi? Benjámin a Havasok és Riviéra középiskola minta-elemzésével folytatja választát, s ebből világosan kiderül, hogy nem csak a szó szerinti értelemben vett „írastudók” felelősségét emlegeti, hanem azokat is, akik az irodalomtörténet kialakította képet tovább torzították. Azok-

Dolgok és relációk

GEORGES PEREC: A DOLGOK ÉS VLADIMIR PÁRAL: VIHAR A LOMBIKBAN CÍMŰ MŰVEIRŐL

HA ÖSSZEÁLLÍTANÁNK az elidegenedés enciklopédiáját, a modern könyvtár utóbbi időben megjelent két kötetét bizonyosan önálló fejezetként tartalmazná. Perce és Páral két könyve, ha a stílusból, látásmódból és alkotói módszerekből eredő különbségektől eltekintünk, a mondanivaló azonos-sága, pontosabban egymást kiegészítő volta következtében, akár egyazon író folytatásokban közrebocsajtott műve is lehetne.

Perce könyve — a dolgok, a fogyasztási cikkek áradatában vergődő és végül szükségképpen konformizmusba merevedő fiataljainak sorsa — művészi-eleveníti meg az eldologiasodó világ ember-lúgózó hatásait.

Pedig úgy tűnik, a kérdés — ember és dolgok kapcsolata — nem is olyan modern. Már majdnem kétezer éve, hogy Epiktetos, az agkori végelgyengülésben szenvedő antik társadalom filozófusa elrendezte a dolgokat, és a külvilág dolgait, mint hatalmunkban nem levőket kívül helyezte a boldogság határain. Új a kérdés, vagy csak egy régi probléma újrafogalmazásáról van szó? Nyilvánvaló, hogy új. Hiszen Epiktetos a tulajdon- és létbizonytalanságban levő, hanyatló Róma hangulatának kifejezője, éppen a birtoklásban megzavart civis romanus lemondó ideológiáját fogalmazta meg és fogalmazódott újjá a stoa filozófiája minden bizonytalanná váló világban. Montaigne keresztül Márai Sándorig.

Ma viszont, az áruterlemésre alapozott ipari társadalom korában, bizonyosan birtokolhatók a dolgok, sőt nemcsak tőlünk függ birtoklásuk, hanem árának ránk kerés nélkül is. Természetesen könnyen megkerülhetnénk a kérdést, hogy bevált gondolatsablonok alkalmazásával a problémát a kapitalista társadalom számlájára írjuk. De a valóság, és az igazán segítőszándékú szocialista szemléletű irodalmi művek — mint szerzőpárunk második tagja is — azt bizonyítják, hogy az áruforma, mint a gazdasági alap lényeges eleme, adekvát ideológiai szférát hordoz. Ennek elemei megtalálhatók szocialista viszonyaink között is. Az áruterlemés feltételezi a fogyasztót, és a fogyasztó önmagának megvalósítását a dolgok birtoklásában látja. „Az új kocsi a ház előtt, a lemezjátszó, a televíziós készülék, a személyiség protézisévé lesznek” — mondja Ernst Fischer.

EZEN ELVONT BEVEZETÉS után ne gondoljuk, hogy pusztán a lényegre csontozott kérdések filozófiai boncolgatásában merülne ki Perce könyvének mondanivalója. A kisregény két párisi fiatal Sylvie és Jerome útját követi, akik belefáradnak az egyetemi évek nélkülözéseibe: félbeszakítják tanulmányukat. Azzal az elszántsággal indulnak az életnek, hogy függetlenségüket nem adják fel, mint azt barátaik tették. De a dolgok, a fogyasztási cikkek bűvös vonzatában lépésről-lépésre adják fel korábbi elképzeléseiket. Nem tragikus és szenvedve, hisz mint a kor minden gyermekeiben, bennük sem él melven a dolgoktól való függetlenség kénzete. A biztos egzisztenciát jelentő vidéki állás előtt megkísérti őket még egyszer, utoljára a nagy kaland lehetősége. elutaznak Tuniszba, de már menthetetlenek. A regény záróképe: a biztos állásba, a biztos keresetbe utazó Sylvie és Jerome ezv erőltet nemzedék tipikus tagjainak mindennapos bukását idézi elénk. A szociológus Perce tipikus alakokat formál művében, sőt egyéni-ség-mentességek hangsúlyozásában — legtöbbször a művészi kifejezés rovására — a leopárdokig is elmegy. (Leopárdok kateóriákkal: a különösből az általános felé mozog.) Az előbb említett módszerbeli sajátossága, valamint a szereplők mozgatójánál betartott szemléleti távolság ellenére Perce nek-